

دانش آموزان رسانه‌ها و سواد رسانه‌ای

عقیله شهرستانی

کارشناس ارشد مدیریت رسانه دانشگاه تهران

به نظر تان دانش آموزان مدرسه شما چند ساعت در روز وقت خود را با رسانه‌ها می‌گذرانند؟

اگر معلم کلاسی باشید که دانش‌آموزانتان در استفاده از تلفن همراه و اینترنت آزادی عمل داشته باشند و محدودیتی از طرف خانواده بر آنها اعمال نشود، می‌توانید این سؤال را برای کسب یک آمار محدود از آنها بپرسید که روزانه چند ساعت از وقت خود را با رسانه‌ها می‌گذرانند. اگر هم معلمی در مدرسه حضور داشته باشد که در مورد رسانه و سواد رسانه‌ای با دانش‌آموزان سروکار دارد، می‌توانید از ایشان بخواهید این سؤال را از دانش‌آموزان بپرسد و آمار آن را در اختیار شما قرار دهد.

تنوع رسانه‌ها، دسترسی راحت به آنها، هزینه کم استفاده از آنها و جذابیت ذاتی و محتوایی‌شان آمار استفاده از این فضا را بسیار بالا برده است. از سوی دیگر، قرنطینه عمومی و «کرونا» نیز در این بین تأثیر داشته و بر میزان استفاده همگان، به ویژه دانش‌آموزان، بسیار افزوده است. البته میزان استفاده دانش‌آموزان و دانشجویان از رسانه، عموماً از سایر افراد بیشتر است. چون معمولاً این گروه سنی مسئولیتی جز درس خواندن ندارند، و زمان آزاد زیادی دارند که آن را با انواع رسانه‌ها پر می‌کنند. تنوع بسترهای استفاده از این فضا نیز باعث می‌شود افراد از حضور در این فضا احساس خستگی نکنند.

فضاهای زیادی برای استفاده از رسانه وجود دارند. بسیاری از دانش‌آموزان علاقه زیادی به سریال و فیلم دارند؛ به راحتی آنها را بارگیری و با فاصله کم تماشا می‌کنند. گروه دیگری از آنها علاقه زیادی به دیدن و دیده شدن دارند و شبکه اجتماعی آنها را جذب می‌کند و زمان زیادی را در آن می‌گذرانند. در این بین البته عده

کمی هم هستند که کتاب می‌خوانند. متأسفانه سرانه مطالعه کتاب بین نوجوان و جوان بسیار کم است.

این مقدار زیاد استفاده از فضای مجازی و رسانه‌ها در نهایت اثرات خود را روی دانش‌آموزان می‌گذارد که به شکل‌های متفاوت خود را نشان می‌دهد. تأثیر رسانه‌ها در تغییر ساعت‌های خواب و بیداری دانش‌آموزان، اعتیاد به دیدن سریال‌های خارجی و ایرانی به دلیل جذابیت دنبال کردن آنها، تغییر دیدگاه آنها نسبت به زندگی تحت تأثیر بلاگرها، بازیگران و چهره‌ها (سلبریتی‌ها)، اخبار و اطلاعات دروغ و

نادرست، کم‌شدن تحرک بدنی به دلیل استفاده زیاد از وسایل الکترونیکی، ارتباطات نامناسب در فضای مجازی، و افتادن در دام کانال‌های اعتیاد به مسابقات، تنها بخش کوچکی از مسائل و مشکلات استفاده زیاد از فضای مجازی است. اما استفاده از رسانه‌ها در دنیای امروز اجتناب‌ناپذیر است و نمی‌توان تنها با مدیریت زمان و محدود کردن، به مزایای استفاده از فضای مجازی رسید و از معایب و مشکلات آن در امان بود.

به نظر می‌رسد یکی از بهترین راه‌های رسیدن به استفاده بهینه از رسانه‌ها، دادن قدرت تجزیه و تحلیل به دانش‌آموزان است. این قدرت که در واقع از نوعی تفکر انتقادی نشئت می‌گیرد، «سواد رسانه‌ای» نام دارد. سواد رسانه‌ای ترکیبی است از علم و مهارت که به افراد قدرت مواجهه متفکرانه و تحلیلی می‌دهد. تفکر انتقادی در برابر رسانه‌ها به استفاده درست و هوشمندانه منجر می‌شود. به‌طور خلاصه می‌توان سواد رسانه را این‌گونه تعریف



سواد رسانه‌ای مهارت‌ها، دانش و درکی است که به افراد اجازه می‌دهد از رسانه‌ها به طور مؤثر و ایمن استفاده کنند

کرد: «سواد رسانه‌های مهارت‌ها، دانش و درکی است که به افراد اجازه می‌دهد از رسانه‌ها به‌طور مؤثر و ایمن استفاده کنند.»

نمی‌توان تنها از دانش آموزان انتظار داشت این فضا را مدیریت کنند، بلکه همراهی مادران و پدران، معلمان، مدرسه‌ها و سایر افرادی که با نوجوانان و کودکان سروکار دارند، ضروری است

به‌منظور دسترسی شهروندان به اطلاعات و استفاده از آن‌ها، ارزیابی انتقادی و دست‌یافتن به محتوای رسانه‌های مسئولانه و ایمن، شهروندان باید از مهارت‌های سواد رسانه‌ای پیشرفته برخوردار باشند. سواد رسانه‌ای نباید تنها به یادگیری ابزارها و فناوری‌ها محدود شود، بلکه باید شهروندان را به مهارت‌های تفکر انتقادی مورد نیاز برای قضاوت، تجزیه و تحلیل واقعیت‌های پیچیده و تشخیص تفاوت بین نظر و واقعیت مجهز کند.

البته باید دقت شود، نمی‌توان تنها از دانش‌آموزان انتظار داشت این فضا را مدیریت کنند، بلکه همراهی مادران و پدران، معلمان، مدرسه‌ها و سایر افرادی که با نوجوانان و کودکان سروکار دارند، ضروری است. برای مثال، یکی از مسئله‌هایی که دانش‌آموزان را به استفاده زیاد از رسانه‌ها سوق می‌دهد، نداشتن سرگرمی در ایام فراغت است. خود دانش‌آموزان نمی‌توانند این مشکل را به تنهایی حل کنند، بلکه والدین و جامعه وظیفه دارند امکانات سرگرمی سالم را برای آن‌ها فراهم آورند. به‌خصوص در ایام کرونا

که سرگرمی‌های عادی مانند کلاس‌های ورزشی و هنری تعطیل شده‌اند، وظیفه پدر و مادر است که با تفریحات سالم، دانش‌آموزان را از فضای رسانه‌ها جدا کنند و آن‌ها را در جهت گذراندن اوقات مفید و مفرح یاری دهند. از طرف دیگر، ارتباطات صمیمی خانوادگی و گفت‌وگو با فرزندان در زمان‌های مناسب می‌تواند راه‌حل بسیاری از مشکلات باشد و فرزندان را از کناره‌گیری و تنهایی نجات دهد و نیز آن‌ها را از ارتباطات نامناسب دور کند. در واقع، راه‌های بسیاری برای تفریحات خانوادگی در داخل و خارج از منزل وجود دارند که باید آن‌ها را بیاموزیم تا با آزمون و خطا به روش‌های متناسب با خانواده خودمان برسیم.

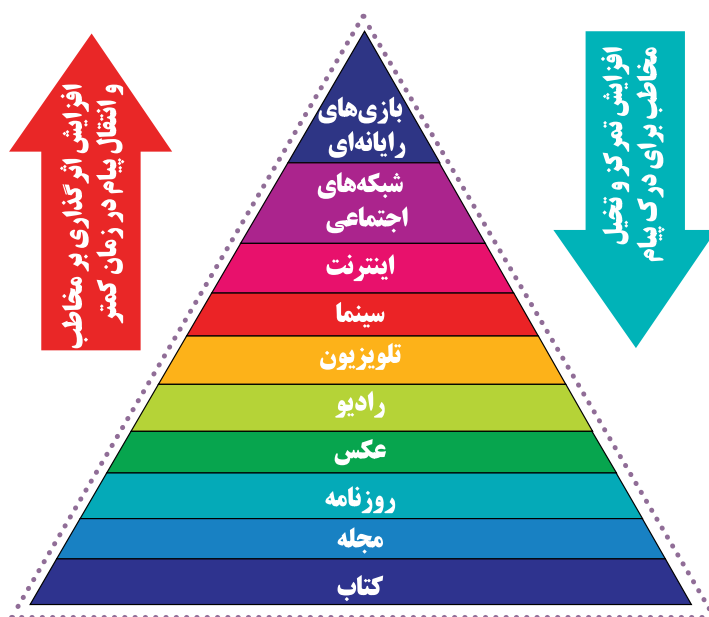
آشنایی با قوانین و مقررات رسانه‌ها از کودکی

یکی دیگر از مسائلی که باید لحاظ شود، این است که کودکان از همان ابتدا، حتی از سنین پیش از دوره ابتدایی، با قوانین، مقررات و نظم آشنا شوند و بدانند برای هر چیزی حدودی وجود دارد و قانونی بر هر چیزی حاکم است. این قانون‌ها باید بسیار ساده و انعطاف‌پذیر باشند. لازم است از کودکی قانونی برای میزان استفاده از رسانه‌ها و نوع استفاده از آن‌ها، در کنار دیگر قوانین زندگی وجود داشته باشد. و البته فقط به رسانه‌ها محدود نشود، بلکه در خانه‌ای که به‌طور

کلی افراد در چارچوب معینی زندگی می‌کنند، می‌توان برای استفاده از رسانه نیز قانون‌هایی را تعیین کرد. این قانون‌ها اگر به‌صورت توافق دوستانه بین کودکان و والدین باشند، بسیار اثرگذار خواهند بود.

و اما نکته پایانی و اصلی این است که خود والدین و معلمان نیز باید به امر مهم یادگیری سواد رسانه‌ای اهتمام گمارند. شاید آن‌ها گمان کنند چون در صداوسیما و سایر رسانه‌ها در مورد سواد رسانه‌ای زیاد گفته شده است، به اندازه کافی در این مورد می‌دانند. اما این تصور غلط در مورد علمی گسترده است که یادگیری آن به مهارت‌های ویژه نیاز دارد. بنابراین، همه ما باید با مطالعه مستمر اطلاعاتمان را درباره سواد رسانه و تجزیه و تحلیل رسانه‌ها به‌روز نگه داریم.

هرم اهمیت رسانه‌ها



برای اطلاعات بیشتر، رمزینسه‌های بالا را اسکن کنید.